નકલી કિતાબોથી ખબરદાર, પહેલા કાદરી કુંપનીની રજીસ્ટર્ડ આ તે બીલીમોરાથી મંગાવવાનું ધ્યાનમાં રાખવું

"બ અવને તઆલા"

ગુલઝારે અબરાર

ઉર્ફે

કિસ્સયે મીરા દાતાર

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

મીર સૈયદઅલી બીન સૈયદ અમીરઅલી કાદરી.

પ્રસિદ્ધ કરનાનું ઠે. દેસરા-સ્ટ્રીટ, બીલીમોરા.

સુરત ખાપડાચોકમાં આવેલા દેશી મિત્ર પ્રેસમાં મગનલાલ વનમાળીદાસે છાપી

સને ૧૯૧૯ ઇસવી. સને ૧૩૩૭ હીજરી.

આવૃતી ૫ મી. નકલ, ૨૦૦૦

કીંમત રૂ. ૦-૪-૦

ગુલઝારે અબરાર,

ઉર્ફ

કિસ્સયે મીરાં દાતાર.

દિબાચો.

મીરાં દાતારનાં એહવાલથી ઘણાં લોકો નાવાકેફ છે, અને તેમની હકીકત જાણવા માટે લોકો ઘણાં આતુર હોવાથી પ્રથમ ગુજરાતી જબાનમાં કિસ્સો લખવામાં આવેલો, પરંતુ ઉરદુ જબાનમાં એ કિસ્સો લખવાની જરૂર જણાઇ. અને તેથી ઉરદુ જબાન અને ગુજરાતી હરફોમાં આ કિસ્સો લખ્યો છે. મીરાં સાહેબનાં એહવાલ માટે કોઇ તવારીખની કિતાબ નહીં હોવાથી ટુંક હકીકત લખવામાં આવી છે. આશા છે, કે મીરાં સાહેબનાં હાલથી વાકેફ થનારાઓ જરૂર આ કિતાબ ખરીદ કરી ફાયદો ઉઠાવશે.

પ્રથમની ચાર આવૃત્તિઓ ખપી જવાથી ઉરદુ જબાનમાં પાંચમી વખત સુધારા વધારા સાથે આ આવૃતિ છપાવી છે. કદાચ કોઇ સાહેબને એમાં ભુલ નજર આવે, તો દરગુજર કરશે. એવી આશા છે.

બીલીમોરા. } લી૦ દુઆગો.

દેગડી સ્ટ્રીટ. } **મીર સૈયદઅલી કાદરી.**

ગુલઝારે અબરાર.

ઉર્ફે

કિસ્સયે મીરાં દાતાર.

૭૮૬

હમ્દો સલાતકે બાદ વાઝેહ હો, કે ગુજરાત કે અવલીયાઓંમેંસે મશહુર ઓર માઅરૂફ, વલીયે કામીલ કીદવતુલ આરેફીન હઝરત મીરાં **સૈયદ અલી ઉર્ફે મીરાં દાતાર** રહ. સાહેબ, કે જીનકા રોઝા મુબારક, રજપુતાના માલવા રેલવેકા સ્ટેશન ઉંઝા નામી હે. ઉસકે કરીબ દો કોસકે ફાસિલે પર ગાયકવાડી રીસાકતકા એક છોટાસા કર્યા ઉનાવા નામકા હે, વહાંપર મૌજુદ હે. આપકા અહવાલ રાવીયાંને ફસીહુલ લીસાન ઇસ તરેહસે બ્યાન ફરમાતે હેં, કે ગુજરાત કે બાદશાહ **અહમદ શાહ**કે ઝમાનેમેં આપકે દાદા **સૈયદ અલીમુદ્દીન** સાહેબ, ઓયસે સને ૮૩૦ હીજરીમેં ગુજરાતકે પાયે-તખ્ત શેહર અહમદાબાદમેં તશરીફ લાયે, બાદશાહને આપકે ફઝાયેલ ઓર કમાલાત-કી શોહરત સુનકર, આપ પર દીલો જાનસે ફરેફ્તા ઓર શયદા હોકર, કમાલ શફકતસે પેશ આયા. ઓર આપકો એક જાગીર

અતા ફરમાઇ. આપને વહાં ચંદ મુદ્દત સુકુનત ફરમાઇ. ઓર બાદ ઉસકે શેહર અહમદાબાદસે નીકલ કર, ઉનાવેકો તશરીફ લે-ગયે, ઓર વહાંપર રેહના ઇખત્યાર કીયા. ઉનકી પુસ્તસે સૈયદ મોહંમદ ઉર્ફે ડોસુમીયાં સાહેબ પયદા હુવે. ઓર સૈયદ ડોસુમીયાંકી પુસ્તસે હઝરત મીરાં સૈયદ-અલી ઉર્ફે મીરાં-દાતાર રહ, પયદા હુયે. આપકી યાને હઝરત મીરાં સાહેબકી હકીકી વાલીદા સાહેબા, કે જીનકા ઇસ્મે મુબારક રાસતી બીબી થા, વોહ આપકી ઉમર જબ છે મહીનેકી થી. ઉસ વક્ત ઇસ દારે ફાનીસે મુલ્કે જાવેદાની કે તરફ રેહલત ફરમા ગઈ થી, ઇસલીયે આપકી પરવરીશ આપકી સોતીલી માં, દામાબાઇકે સુપુર્દ હુઇ, ઉન્હોંને હઝરત મૌસુફકી બ-ખુબી પરવરીશ કી. ઓર દુધભી પીલાયા. રાસ્તી બીબીકી હયાતી-મેહી આપકે વાલીદ સૈયદ ડોસુમીયાંને દામાંબાઇસે નીકાહ કરલીયા થા.

ગુજરાતકે બાદશાહ અહમદશાહકી વફાતકે બાદ, અહમદાબાદ કી તખ્ત નશીની સુલતાન મોહંમદશાહકો હુઇ, ઓર મોહંમદશાહકે ઝમાનેમેં માંડુગઢકા રાજા, કે જો બહોત શરીર ઓર ઇસલામકા કટ્ટા દુશમન થા, યાને કોઇભી ઇસલામીકા મોંહ નહીં દેખતા થા, ઓર મરદુમ આઝારી કર રહા થા, ઓર સુલતાન મોહંમદ શાહ કે હુકંમકો કુછ ધ્યાનમેં નહીં લાતા થા, ઇસલીયે જબ સુલતાન મોહંમદ શાહને માંડુગઢકે રાજાકો ઇસલામસે મુશર્રફ હોનેકા પયગામભેજા, તો ઉસ પયગામસે ખફા હોકર, જંગ કરનેપર આમાદા હુવા. ઇસલીયે સુલતાનને માંડુગઢકે તરફ લશ્કરે ઇસલામ-કો ભેજા, લશ્કરે ઇસલામને વહાંસે કુચ કરકે માંડુગઢ પહોંચે, રાજાકો કેહલા ભેજા, કે તુ ઇસ

ફ્સાદ્સે બાઝ આ, ઓર દીને મોહમ્મદી કુબુલ કર, લેકીન ઉસ બેદીન ખાર સંગદીલને ઇસ પયગામકો કુછ ખ્યાલમેં નહીં લાયા, આખીર લાચારીકો લશ્કરે ઇસલામને મુકાબિલા કીયા. ઓર ચંદ રોજ તક દોનોં તરફ્સે જંગ જારી રહા, લેકીન દોનોમેંસે કીસીકી ફતેહ નહીં હુઈ, બાદશાહ બહોત હયરાન હુઆ, કે ઇસકા કયા સબબ હે, કે દોનોંમેંસે કીસીકી ફતેહ નહીં હોતી! ઓર દિલમેં ખ્યાલ કરને લગા, કે ઇસકી તદબીર કયા કરના ચાહીયે? કે જીસમેં ફતેહકી સુરત નઝર આવે. આખીર નુજુમીયોંકો બુલાકર કહા, કે તુમ નુજુમકે જરીયેસે દરયાફ્ત કરો, કે યે કયા ભેદ હે! નુજુમીયોંને હીસાબ લગાકર બહોત ગઓર ઓર ફીકરકે બાદ યે નતીજા બ્યાન કીયા, કે આપકે લશકરે ઝફ્ર પયકરમેં સૈયદ ડોસુમીયાં સાહેબ રહ, હે. ઓર વોહ સરકારસે જાગીર ખાતે હેં, ઉનકે લખતે જીગર નુરૂલ અબસાર હઝરત સૈયદ અલી સાહેબ હેં, ઉનકે નામપર ઇસ કીલ્લેકી યાને માંડુગઢકી ફતેહ લીખ્ખી હુઇ હે, બાદશાહને નુજુ-મીયોંકી બાત પર ભરોસા કરકે, ઉનસે દરયાફ્ત કીયા. કે ઇતને બડે લશ્કરમેંસે ઉનકો ઢુંડ નીકાલના કયસા બનેગા, નુજુમીયોંને અર્ઝ કી, કે આજ રાતકો બહોત જોરસે આંધી ચલેગી, ઓર પાનીભી બરસેગા, ઓર હવાકે સબબસે તંબુ ઓર ખયમે ઉખડ કર ગીર પડેંગે, ઓર તમામ ચીરાગ ગુલ હો-જાવેંગે, ફ્કત એક ખયમા કાયેમ રહેગા. ઓર ઉસમેં ચીરાગ કાયેમ રહેગા, ઓર વોહી ખયમા સૈયદ ડોસુમીયાં સાહેબકા ખ્યાલ કરના, ઉસ ખયમેકે અંદર સૈયદ સાહેબ મૌસુફ તીલાવતે કુરઆન શરીફ્મેં મશગુલ હોંગે, યેહી ઉનકા પતા હે, ચુનાંચે કુદરતે પરવર દીગારસે રાતકો વયસીહી આંધી

ચલી, ઓર જોરકા મેંહ બરસા ઓર અપસા, અંધેરા હો–ગયા, કે જીસકા બયાન કરના મુમકીન નહીં હે, બાદશાહને ઇસ હાલતમેં બ–જાને ખુદ અપને મુકામસે બાહેર નીકલ કર તલાશ કરને લગે, લેકીન અંધેરેકે સબબસે કુછ નઝર નહીં આતા થા, જબ બીજલી ચમકતી થી, તબ ઉસકે ઉજાલેસે આગે બરહને થે, અલ–ગરઝ ઇસી તરેહ તકલીફ઼ ઉઠાતે હુવે, સૈયદ ડોસુમાયાં સાહેબકે ખયકે નજદીક પહોચે, ઓર વહાં જાકર દેખા, તો સૈયદ સાહેબ મૌસુફ઼ તંબુકે અંદર ચીરાગકી રોશનીમેં કલામે શરીફ઼કી તીલાવતમેં મશગુલ હેં, સુલતાન ખયમેમેં તશરીફ઼ લે–ગયે, ઓર સૈયદ સાહેબકો તીલાવતમેં મશગુલ દેખકર ખામોશ બયેઠ ગયે, જબ સૈયદ સાહેબ તીલાવતે કુરઆને મજીદસે ફ઼ારીગ હુવે, તો સુલતાને ગુજરાતકો અપને રૂબરૂ દેખકર બહોત તાઅજ્જુબ કીયા. ઓર બ–સદ તાઝીમ અર્ઝ કી, કે આપકા યહાં તક તકલીફ઼ ગવારા ફ઼રમાકર તશરીફ઼ લાનેકા કયા બાએસ હે ! અગર આપ મુજકો આપકે નજદીક બુલવાતે, તો મેં ખુદ ચલા આતા. ખયેર, ફ઼રમાઇયે કે આપકા કયા હુકમ હે ! જો કુછ આપ ઇરશાદ ફ઼રમાઇંગે, વોહ મેં બ–સરો ચશમ બજા લાઉંગા. બાદશાહને કહા, કે આપકો યે હાલ માઅલુમ હે, કે માંડુગઢકા રાજા ઇસલામકા બહોત બડા દુશમન હે, ઓર ઉસને બહોત સર ઉઠાયા થા, ઓર હમારે હુકમકો માનતા નહીં થા, ઇસલીયે એક મુદ્દત હુઇ ઉસસે લડાઇ હો–રહી હે, ઓર અભીતક કીસીકી ફ઼તેહ નહીં હોને પાઇ. આખીર બ–મજબુરી મેંને નુજુમીયોંકો બુલવાયા, ઓર ઉનસે ઇસકા ભેદ પુછા ગયા, તો ઉન્હોંને યેહ ખુલાસા કીયા, કે ઇસ લડાઇકી ફ઼તેહ સૈયદ ડોસુમીયાં સાહેબકે, યાને આપકે હાથસે

જીગર ફરઝંદ, મીરાં સૈયદ અલીકે નામપર લીખ્ખી હુઇ હે. ઓર જબતક વોહ ઇસ લડાઇમેં શામીલ નહીં હોંગે, વહાંતક હરગીઝ આપકી ફતેહ નહીં હોગી. સુલતાનકી ઇસ ગુફતગુ કે સુનનેસે સૈયદ સાહેબ બહોત ફીકરમંદ હુવે, કે અબ કયા કરના ચાહીયે! અલ ગરઝ આપને બહોત ગઓર ઓર ફીકરકે બાદ બાદશાહકો જવાબ દીયા, કે આપ ચંદ રોજ સબર કરેં, કયું કે ફીલહાલ મેરે ફરઝંદ સૈયદઅલીકી શાદી હે, ઇસલીયે શાદીકે ઐયામ ગુજરે બાદ આપકી ખીદમતમેં હાઝીર કરૂંગા. બાદશાહને ઇસ બાતકો મંઝુર નહીં કીયા, ઓર ફરમાયા, કે યે લડાઇ સીર્ફ કાફીરોંકા કુફ્ર મીટાનેકે લીયે હો–રહી હે. ઇસલીયે આપ બ–રાહે મેહરબાની આપકે ફરઝંદકો જલ્દ બુલવાઇયે, કે ઉનકે આનેસે તમામ ઝગડા તય હો–જાયેગા. સૈયદ સાહેબને લાચાર હોકર એક ખત લીખ્ખા, ઓર કાસીદકે સાથ વોહ ખત ઉનાવેકો અપને બડે સાહેબ–ઝાદે. સૈયદ અબુ મોહંમદ ઉર્ફ અબુમીયાં કે નામપર રવાના કીયા. ઉસ ખતમેં તમામ કેફીયત લીખ્ખી ગઇ, કાસીદ વોહ ખત લેકર ઉનાવેકો રવાના હુવા, ઓર બહોત જલ્દ મંઝીલ તય કરકે વોહ ખત ઉનાવેકો પહોંચાયા, સૈયદ અબુ મોહંમદને ખત કાસીદકે હાથમેંસે લેકર અપની આંખોંકો લગાયા. ઓર ખતકો પરહકર બહોત ફીકરમંદ હુવે. ઓર ખતકે મઝમુનસે કીસીકો આગાહ નહીં કીયા, શબકો ખાબમેં મીરાં સૈયદઅલી સાહેબકો યેહ ભેદ ઝાહીર હુવા, પસ મીરાં સાહેબને સુબોહકી નમાઝસે ફારીગ હુયે બાદ, અપને બીરાદરે મોઅઝ–ઝમ સૈયદ અબુમીયાંસે ખત તલબ કીયા, ઉન્હોંને ખત દેનેમેં બહોત ઉજર કીયા. લેકીન હરગીઝ નહીં માના. ઓર ખત લેકર પરહા.

ખતમેં લડાઇકા એહવાલ લીખ્ખા હુવા થા, ઓર યેહભી લીખ દીયા થા, કે ઇસ ખતકે દેખતેહી ફૌરન ચલે આના, કયું કે યેહ ઇસલામકી લડાઇ હે, ઇસલીયે ઇસ લડાઇમેં મદદ કરના લાઝીમ હે. ખતકો પરહતેહી આપકા દીલ કાબુમેં નહીં રહા, ઓર અપની સોતીલી વાલીદા દામાંબાઇસે લડાઇમેં જાનેકી રૂખસત તલબ કી. યેહ ખબર વહશત અસર સુનકર, તમામ અઝીઝ ઓર અકારીબને જમા હોકર આપકો સમઝાયા, કે કલકે રોજ તો તુમ્હારી શાદી હે, ઓર શાદીકો છોડકર આજહી તુમ રૂખસત હોના ચાહતે હો! યે મુનાસીબ નહીં હે, ઇશલીયે બેહતર તો યેહ હે, કે આપ શાદીકે બાદ વહાં તશરીફ લેજાવે. લેકીન આપને યે કેહના કીસીકા કુબુલ નહીં કીયા. ઓર કહા, કે મુજકો ખુદા ઓર ઉસકે હબીબકી ઇતાઅત ઓર રઝામંદી ઇખ્તયાર કરના શાદીસે ઝીયાદા અફ્ઝલ હે.

જબ **મીરાં સૈયદઅલી** અપની શાદીકી ધુમધામ છોડકર, તમામ કુંબેકે લોગોંકો ઓર અહબાબકો રોતે હુયે રખકર, સફરપર મુસ્તઇદ હુયે. તબ અવ્વલ ઉનાવેમેં અપને દાદા સૈયદ અલીમુદ્દીન સાહેબકી મઝારે મુબારક પર તશરીફ લાયે, ઓર એક મીસવાક લેકર અપને દાદાકી મઝારકે કરીબ ઝમીનમેં ગાડદીયા, ઓર અપને હમરાહીયોંકો વસીયત કી, કે હમારી શહાદતકે બાદ હમારી લાશકો લાકર યહાં દફન કરના. ખુદાકી કુદરતસે વોહ મીસવાક સર સબ્ઝ હોકર દરખ્ત હો-ગયા, વોહ દરખ્ત અબતક હઝરત મીરાં સાહેબકી દરગાહકે કરીબ મોજુદ હે. આપને અપને હમરાહીયોંકો યે વસીયત કરકે ફૂલેકા પરહા, ઓર જાનીબે લશકરે ઇસલામ કુચ કીયા. ઓર બહોત જલ્દ મંઝીલ તય કરતે હુયે માંડુગઢ પહોંચે, ઓર અલ્લાહો

અકબરકી સદા કરતે હુયે લશકરે ઇસલામમેં દાખીલ હુયે. ચોકીદારોંને યે ખુશ ખબરી અપને બાદશાહકો સુનાઇ, વોહ ઇસ ખબરકે સુનતેહી નીહાયત ખુશ હુયે, ઓર આપકો ઇજ્જતકે સાથ દરબારમેં દાખીલ કીયે, ઓર બહોત શફ્કત ઓર ઇન્સાયતસે પેશ આકર, ઇનઆમ ઓર ખીલઅતસે સરફરાઝ ફરમાયે, ઓર આપકો જંગકે એહવાલસે આગાહ કીયા, પસ મીરાં સાહેબને ફરમાને શાહીકો બીજા લાકર, મયદાને જંગમેં જાનેકી રૂખસત તલબ કી, ઓર દુસરે રોજ સુબોહકો મીરાં સાહેબને તમામ ફોજકે સરદાર બનકર નક્કારા લડાઇકા બજવાયા, નક્કારેકી આવાઝસે ઓર અલ્લાહો અકબરકી સદાસે મયદાને જંગ ગુંજ ઉઠા, ઓર લશ્કરે કુફ્ફાર યે આવાઝકે સુનતેહી મારે હયબતકે થરરા ગયે, રાજાને અપને સરદારોંસે કહા, કે આજ કોન અયસા બહાદુર ઓર દીલાવર જંગમેં નમુદાર હુવા, કે જીસસે લશકરે ઇસલામમેં ઇતના જોશ પયદા હો—ગયા હે. શાયેદ યેહી શખ્સ અપને લશ્કરકો શીકસ્ત દેગા, ઓર ઇસસે બચનાભી દુશવાર નઝર આતા હે, ઇસ ફીકરમેં મહાકાલી ઓર કઇ દેવતાઓંકા નામ લેકર ઉનસે મદદકી દુઆ માંગી, ઓર ખુબ બંદોબસ્તસે મયદાને જંગમેં મુકાબિલેમેં આયા, ઓર દોનોં તરફસે જંગ શુરૂ હો—ગયા. ઇધર અલ્લાહો અકબરકી સદાયેં બુલંદ હોને લગીં. ઓર ઉધર હર હર માહાદેવકી આવાઝસે મયદાન ગુંજ ઉઠા. દોનોં તરફસે ખુબ જંગ હોતા રહા, ઓર બહાદુરોંને અપના જોર ઓર હુનર દીખલાયા. આખીર લશ્કરે ઇસલામને ફોજે કુફ્ફાર પર, અલ્લાહો અકબરકી સદા કરતે હુયે એકદમ હમલા કીયા, ઓર ઇસ જોરસે તલવારેં ચલાઇં. કે લાશોંકે ઢેરકે ઢેર લગા દીયે, ઓર હજરત મીરાં

સૈયદઅલી રહ, ને દલેરાના સફીકો ચીરતે હુવે, કુફ્ફારોંકી ફોજમેં દાખીલ હોકર, શમશેર ચલાના શુરૂ કીયા. કુફ્ફારોંકે ઇતને આદમી મરે, ઓર જખમી હુવે, કે જીસકા શુમાર ખુદાહી જાનતા હે, મુશરીકોંકો ચારોં તરફ્સે માર પડની શુરૂ હુઇ. તો ઉનકી હીમ્મત ટુટ ગઇ, ઓર મારે જાનેકી હયબતકે સબબસે હથીયાર છોડ છોડકર ભાગના શુરૂ કીયા. ઓર ભાગકર કિલ્લએકા દરવાઝા બંધ કરલીયા. લેકીન ઇસલામી બહાદુરોંને ઉનકા પીછા પકડા. ઓર મીરાં સૈયદઅલી સાહેબને દરવાઝે પર પહોંચકર, કીલ્લએકા દરવાજા તોડ ડાલા. ઓર કીલ્લએમેં દાખીલ હોકર બહોતસે મુશરીકોંકો કયેદ કરલીયા. પસ જીસને ઇસલામ કુબુલ કીયા ઉસકો પનાહ દી, ઓર જો મુનકીર હુવા ઉસકો વાસિલે જહન્નમ કીયા. મુશરીકોંસે જબ યે મોઆમીલા ચલ રહા થા, ઉસ વક્ત મોઅકા પાકર માંડુગઢકા રાજા, જાનકે ખૌફસે તને તનહા ભાગકર, એક પહાડકી ગારમેં જા છુપા, ઉસકો ઢુંડનેકે લીયે લશકરે ઇસલામને હરચંદ તલાશ કી, મગર ઉસકા પતા ન મીલા, ફોજે શાહીને ડંકા ફતેહકા બજાયા, ઓર અલમે મોહંમદી કીલએપર ચડાયા; ઓર સીજદયે શુકર બ–દરગાહે મુજીબુદ દાઅવાત બજા લાયે.

માંડુગઢકે રાજાકો શીકસ્ત દેનેકી, ઓર કીલ્લઆ લશકરે ઇસલામને ફતેહ કરનેકી ખબર, બાદશાહકો હોનેસે બહોત શાદ ઓર ખુર્રમ હુવા. ઓર જશને શાહાના કીયા. ઓર આલીમોં ઓર ફાઝીલોં ઓર મસાકીનોંકો રાહે ખુદાપર બહોત કુછ ખયરાત દી, મીરાં સૈયદઅલી રહ, અપની ફોજસે અલાહીદા હોકર રાજાકી તલાશમેં અકેલે બાહેર નીકલે. ઓર બહોત જુસ્તજુકે બાદ, ઉસી પહાડકે

કરીબ પહોંચે, કે જહાં રાજા છુપા થા. વહાંપર જાકર દેખા, તો પહાડકી ગારકે અંદર જાનેકે રાસ્તે પર, એક ચોકીદાર બયઠા હુવા હે. આપને ઉસ ચોકીદારસે પુછા, કે તુ કોન હે ? ઓર યહાં કીસીલીયે બયઠા હુવા હે ! ઉસને મારે ખૌફ કે જવાબ દીયા, કે ઇસ ગારમેં માંડુગઢકા રાજા છુપા હુવા હે, ઓર ઉસકી નિગેહ-બાનીકે લીયે મેં યહાં બયઠા હું, આપતે ચોકીદારકી ઝબાની યે હાલ સુનકર બહોત ખુશ હુયે, કે દીલકા મુદ્દઆ અબ બર આયેગા. પસ આપ ઘોડે પરસે ઉતરે, ઓર ઘોડા ચોકીદારકો બાંધનેકે લીયે દીયા, ઓર આપ ગારકે અંદર ચલે ગયે. પસ અંદર જાકર દેખા, તો રાજા નીંદકી ગફલતમેં પડા હુવા હે, મીરાં સાહેબને ઉસકો જગાયા. ઓર કહા, કે લે અબ હુશીયાર હોજા, હમ તેરે નજદીક આ પહોંચે. અબ તુ કહાંતક ભાગતા ફીરેગા ! ઇસસે બેહતર તો યેહ હે, કે તુ હમારે સાથ ચલકર, બાદશાહે ગુજરાત કે રૂબરૂ ઇસલામ કુબુલ કર, ઓર કુફ્રસે બાઝ આ. લેકીન રાજાને હરગીઝ નહીં માના, આખીર મીરાં સાહેબને ઉસ બેદીન ઓર મુનકીરે ઇસલામ રાજાસે કહા, કે તુ ઇસ્લામ કુબુલ નહીં કરતા હે, તો બાહેર નીકલ કર મુઝસે મુકાબીલા કર, લેકીન મુઝકો શરમ માઅલુમ હોતી હે, કે તેરે પાસ કોઇ હથીયાર નહીં હે, ઓર બગેર હથીયાર વાલોંસે લડના બહાદુરોંકા કામ નહીં હે, ઇસલીયે તુ મેરે પાસકી કટાર લે, ઓર જંગ કર, રાજાભી ઇસ ગુફતગુસે નીહાયત ખુશ હુવા, ઓર ઉસને કટાર માંગનેસે આપને ફૌરન અપની કમરસે કટાર નીકાલ કર, રાજાકો દી, યે રહમ-દીલી ઓર શુજાઅત. ઓર, હક પસંદીકો દેખના ચાહીયે, કે મીરાં સાહેબને અપને દુશ્મન કે પાસ હથીયાર નહીં હોનેસે

લડનાભી પસંદ નહીં કીયા, ઔર ખુદકે પાસસે ઉસકા હથીયાર દેકર લડનેકા મોકા દીયા. ઇસીકો ઇનસાફ ઔર શરાફત કેહના ચાહીયે, ક્યુંકે હર કોઇ અપને દુશ્મનસે અયસા સુલુક નહીં કર સકતા હે, જબ રાજાકો કટાર દી-ગઇ, તો ઉસને કહા, કે પેહલે તુમ મુજપર વાર કરો, લેકીન મીરાં સાહેબને જવાબ દીયા, કે હમારા યે તરીકા નહીં કે, કે હમ પેહલે વાર કરેં, ઇસકે બાદ રાજાને મોકા પાકર કટાર ઉઠાતે-હી મીરાં સૈયદઅલીકે પેટમેં માર દી, ઔર ઝખમભી કારી લગા, પસ મારાં સાહેબને ઉસી વક્ત અલ્લાહો અકબરકી સદા બુલંદ કરકે, તલવાર આબદાર ખેંચકર, રાજાકી ચોટી એક હાથસે પકડકે દુસરે હાથસે સર ઉસકા કાટ લીયા. ઔર વાસીલે જહન્નમ કીયા. અલ-ગરઝ આપને સર ઉસકા હાથમેં લેકર, બ-સબબ ગશ આનેકે એક પથ્થર પર બયેઠ ગયે. ઔર ઉસી જાયે પર શરબતે જામે શહાદત સાકીયે કૌસરકે હાથસે પીકર, દાખીલે ગીરોહે શોહદાયે આલીશાન હુયે, યાને આપકા ઇંતિકાલ હો-ગયા, ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના ઇ-લયહે રાજે-ઉન.

માંડુગઢકા કીલઆ હઝરત મીરાં સાહેબકે હાથસે ફતેહ હોનેકે બાદ, આપકી તલાશ લશકરે ઇસલામને બહોત કી, લેકીન કહીં પતા નહીં મીલનેસે અફસોસ કરતે હુયે વાપીસ આયે. ઔર આપકે વાલીદ સૈયદ ડોસુમીયાં સાહેબભી, અપને ફરઝંદ નુરે નઝરકે તરફસે બહોત ફીકરમંદ હોકર અફસોસ કર રહે થે. ઔર અબ કહાં તલાશ કરના ઇસ ખ્યાલમેં થે, કે ઇતનેમેં આપકો નીંદ આ-ગઇ, ઔર ખાબમેં હઝરત મીરાં સૈયદ-અલીકે તરફસે યે બશારત હુઇ, કે હમારી લાશ ફુલાની જાયે પર હે, તો આપ વહાંસે લાશ લે-જાવે.

લેકીન આપકે વાલીદને કહા, કે આપ બાદશાહકો ઇસ અમરકી બશારત દો, તાકે વોહ બંદોબસ્ત કરે, પસ મીરાં સાહેબને બાદશાહકો ખાબમેં બશારત દી, કે તુમ કીલએકી ફતેહસે ખુશ હોકર બયઠે હો, ઓર હમારી કુછ ખબર નહીં રખતે હો ? ખાબે ગફલતસે બેદાર હો–જાઓ, ઓર હમારી લાશ ફુલાની જાગે પર હે, વહાંસે લાકર યહાં હમારા મીસવાક ગાડા હુવા હે. વહાં–પર દફન કરો, સુલતાનકો યે બશારત હોતેહી ફૌરન આપકી લાશકો આપકે ઇરશાદ બ–મુજબ જહાં મીસવાક ગડા હુવા થા, વહાં દફન કરકે આપકી તુરબત બનાઇ ગઇ. કીલએકી ફતેહ સને ૮૫૮ હીજરીમેં હુઇ થી.

હઝરત **મીરાં સૈયદ અલી** રહ. કા રૌઝયે મુબારક ઉનાવા નામકે એક છોટે ગાઉમેં મૌજુદ હે. રોઝેકી ઝીયારતમેં જાનેવાલે ઉંઝા સ્ટેશન પર ઉતર કર બયેલ ગાડીયોંમેં ઓર ઉંટો પર સવાર હોકર ઉનાવેકો જાતે હેં. સ્ટેશનસે ઉનાવા દો કોસકે ફાસીલે પર હે. સ્ટેશનસે ઉતરતેહી ગાયકવાડીકે ઝકાત કારકુન, નયા કપડા, યા દુસરા કીસી કીસમકા માલ, જો બયપારકે લીયે હોતા હે, ઉસપર ઝકાત લેતે હેં. ઓર ઝકાતી માલકી તલાશ બરાબર કરતે હેં. ઉસ ઠ વક્ત લોગોંકા બહોત હુજુમ હરએક તરફસે આતા હે, ઓર ઉર્સ ખલાસ હોનેકે વક્તભી યેહી હાલ રેહતા હે. ઉર્સકે મોઅકે પર જાને આનેકા રાસ્તેમેં કીસી તરેહકા ખૌફ નહીં હે, લેકીન દુસરે મોઅકે પર જાતે આતે વક્ત શબકો નિકલના મુનાસીબ નહીં હે. ક્યું કે ચોરોંકા ખૌફ બહોત રેહતા હે. ઉનાવા ગાઉમેં દાખીલ હોતેહી મીરાં સાહેબકે મામું સાહેબ **હમઝા શહીદ** કી દરગાહ હે, વહાં પેહલે ફાતેહા પઢ કર, ફીર આપકે રૌઝયે શરીફ કે ગીર્દ, જો ચાર

દીવારી અહાતા બના હુવા હે, ઉસકે દરવાઝેમેં દાખીલ હોતે-હી, સ-સબબ તાઅઝીમકે વહાં પર જુતે ઉતાર કર, ખુલ્લે પાઉં દરગાહ શરીફ પર જાકર ફાતેહા પરહતે હેં. આપકી તુરબતકે ઉપર ગુંબદ ઓર છત બના હુવા હે. તુરબતકે કઠેરે સોને ચાંદીકે બને હુવે હેં. તુરબતકે ચારોં તરફ સંગે-મરમરકા સહન બના હુવા હે, દરગાહકે સહનકી દાહની તરફ આપકે વજીર નથ્થુ શહીદ, ઓર બચ્ચુ શહીદકી મઝારેં હેં. ઓર ઉનપરભી છત બના હુવા હે, ઉસ જાયે પર સીર્ફ ઓરતેં ઉસ કે ઐયામમેં બયેઠતી હેં, મરદોંકો બયેઠનેકા હુકમ નહીં હે. દરગાહકી બાઈ તરફ આપકે મીસાવાક-કા દરખ્ત હે. ઓર દરખ્તકે કરીબ આપકી સોતીલી માં દામાવંતીકી કબર હે, ઓર ઇસ કબરકી બાઝુમેં આપકે વાલીદ સાહેબકી તુરબત હે, ઓર ઉસ તુરબતકે સહનકે નીચે નવ્વાબ સાહેબકી કબર હે, ઓર ઉસ કબરકે નઝ-દીક મુસાફીર ખાના હે, જહાં ફકીર લોગ ઉતરતે હેં, મુસાફીર ખાનેકે કરીબ મેહફીલ ખાના હે. ઓર ઉસકે નઝદીક ખુલા સહન હે, ઓર સહનકે કરીબ મસજીદ હે, મસજીદકે સહનમેંભી લોગ ઉસ કે મોઅકે પર મુકામ કરતે હેં, નમાઝકે વક્ત મસજીદમેં ઇતને લોગ જમાઅતમેં શરીક હોતે હેં, કે મસજીદકે અંદર ઓર સહનકી જગા તમામ ભર જાતી હે. મસજીદકે કરીબ વુઝુ કરનેકે લીયે હોઝ બના હુવા હે. ઓર હોઝકે નજદીક કુંવા હે. ઉસ-કે ઐયામમેં કુંવે કે કરીબ તમામ ગીરોહકે ફુકરા, અપની અલગ અલગ જમાઅત મીલકર મુકામ કરતે હેં. ઓર ગુજરાતકે ફુકરાઓંકે બડે કઝીઓંકા મીરાંકે ચૌક પરહી ફયસલા હોતા હે, હઝરત મીરાં સૈયદ અલી સાહેબ રહ, કી તુરબતકી પાંયતી તરફ શાબાકા સર ગાડા હુવા હે. ક્યું કે હઝરત

મીરાં સાહેબને આપકી લાશ દફન કરતે વક્ત રાજાકા સર આપકે પાઉં કે કરીબ ગાડનેકી બશારત દી—થી. દરગાહમેં દાખીલ હોનેકે દો દરવાજે હેં, ઓર કીલ્લેકી તરેહ અહાતા બના હુવા હે, ઓર અહાતેકે ધાબેકે નીચે તીન તરફ મેહરાબે બની હુઇ હેં, મેહરાબોંમેં લોગ રેહતે હેં, દરગાહકે સામનેકા જો દરવાજા હે, વહાં મેહરાબમેં અનાજ ઓર પનસારી (ગાંધી) કી દુકાનેં રેહતી હેં, ઓર ફુલ સબ્જીભી ઉસી દરવાજે પર માલી બેચતે હેં.

ઉરસ શરીફ આપકા સફર મહીનેકી પહેલી તારીખકો હોતા હે, ઓર સંદલ મોહર્રમકી અખીર તારીખકો ચાંદરાતકે રોજ બહોત ધામધુમ ઓર એહતેમામસે ચડાયા જાતા હે, ઉરસમેં ગુજરાત ઓર કાઠીઆવાડ, ઓર બહોત દુર દરાજ મુલકોંસે મુસલમાન, હીંદુ, પારસી, વ—ગયરા આતે હેં, ઓર પંધરા બીસ હજાર આદમીઓંકા મજમા હોતા હે, ઉરસમેં હર કીસમકા માલ લેકર દુકાનદાર આતે હેં, ચાહકે હોટલ ઓર ખાનાભી મીલતા હે, લેકીન ઉરસકે અવ્વલસે આકર ગાંઉમેં મુજાવીરાંકે મકાનોંમેં યા દરગાહકે બાહેર મુકામકી તજવીજ કરના ચાહીયે, કયુંકે લોગ ઝીયાદા આતે હેં, ઇસલીયે મુકામ નહીં મીલનેસે બડી તકલીફ હોતી હે.

જો લોગ ભુત, ઓર ડાકન, ઓર જીન, ઓર જાદુ વ—ગયરા બલાઓંસે તકલીફ પાતે હેં, ઓર બીમારીઓંકી મુસીબતમેં મુબતીલા રેહતે હેં. અયસે લોગ દરગાહ શરીફમેં આકર રેહતે હેં, ઓર આરામ હોનેકે બાદ જાતે હેં, જો લોગ બલાઓંસે તકલીફ પાતે હેં, વોહ વહાં ઘુમતે (ધુનતે) હેં, ઓર બલાયેં કરામાતકે જોરસે તકલીફ પાકર, તમામ હાલ બયાન કરતી હે, ઓર આખીરકો નાબુદ હોતી

હેં. દીવાને આદમીયોંકો સંકલસે બાંધકર રખતે હેં. દીવાને ઓર બલામેં ફસે હુવે જબ ઘુમતે હેં, ઉસ વક્ત અજબ તમાશા હોતા હે, કયું કે વોહ દરખ્તોં-પર ચઢ જાતે હેં, યાતો હોઝમેં ગીરતે હેં. ઓર દેખને વાલે લોગ તાઅજ્જુબમેં હોતે હેં, કે બ-સબબ ગીર જાનેસે ઉનકો કુછ નુકસાન નહીં હોતા હે. હઝરત મીરાં સાહેબકી કરામાતસે કયા હીંદુ કયા મુસલમાન સબ ફયેઝ પાતે હેં આપકી કરામાતેં બહોત હેં. ઓર હીંદુ લોગભી આપકી કરામાતકે મોઅતેકદ હોકર દરગાહ શરીફમેં રેહતે હેં. ઓર બલામેં ફસે હુવે આપકી વાલીદાકી તુરબત પર પલીમેં ઓર હમઝા શહીદકી દરગાહ પરભી જાતે હેં, ઓર ફયેઝ પાતે હેં.

ઉનાવસે પલી દો કોસ હે, વહાં આપકી વાલીદા રાસતીબાઈકી દરગાહ હે. ઓર વહાંભી ચાર દીવારી બની હુઈ હે. ઓર દરગાહ પર છત બના હુવા હે, ઉરસકે અૈયામમે લોગ ઉટોં-પર યા પયદલ વહાં ઝીયારતકે લીયે જાતે હેં. વહાંકે મુજાવીર અલગ હેં, ઓર દરગાહકે નજદીક ઉનકે મકાનાત હેં. હઝરત મીરાં સાહેબકી દરગાહ પર હજારોં રૂપીયોંકી મન્નતેં ચડતી હેં, ઓર વોહ આપકે મુજાવીર આપસમેં બાંટ લેતે હેં, ઉનાવેકે મુજાવીર માલદાર હેં, કયું કે ઉનકી પયદાયેશ અચ્છી હે, ઓર પલીકે મુજાવીરોંકી હાલત વયસી નહીં હે. મીરાં દાતારકી કરામાત ઓર બુઝુર્ગી બેશુમાર હે, ઓર તમામ ગુજરાત ઓર કાઠીઆવાડમેં ઘર ઘર આપકા નામ સબકી ઝબાંપર જારી હે, ઓર આપકે નામસે ચંદ હીંદુ લોગ ચીલા બનાકર, બી-મારોંકો દરગાહ શરીફસે મંગવાયા હુવા પાની પીલાકર, અપના ગુઝારા કરનેકે લીયે ઢોંગ કરતે હેં, તો અબસે ચીલ્લે પર કોઈભી

દીનદાર મુસલમાનને નહીં જાના ચાહીયે, ક્યું કે હઝરત રસુલે મકબુલ સલ.ને અયસી ઝુટી કબરેં યાને ચીલ્લોં–પર ફાતેહા દેનેસે મના કીયા હે, બાઝ જાહીલ મુસલમાન યે બાતસે ના–વાકીફ હેં, ઇસલીયે ઉનકો વાકીફ કરનેકે લીયે ઇત્તીલાઅન લીખ્ખા ગયા હે.

હઝરત મીરાં સાહેબકી કરામાત પર ફીદા હોકર, મરહુમ મહારાજા ખંડેરાવ ગાયકવાડને સોને ચાંદીકે કઠેરે બનવા દીયે થે. ઔર કમખાબકે ગીલાફભી ચડાયે થે. જો અબતક મૌજુદ હે. ઔર લંગરખાનાભી જારી હે. દરગાહમેં મુકરર વક્ત પર ચોઘડીયે બજાયે જાતે હેં. ઔર સરકારસે પોલીસકી નીગરાની રેહતી હે, ઉરસકે ઐયામમેંભી પોલીસકા અછછા બંદોબસ્ત રેહતા હે.

જો લોગ અવલીયાઓંકી કરામાતસે મુનકીર હેં, ઔર દરગાહોં પર જાનેકો મના કરતે હેં, વયસે મુનકીરોંકો અયસી દરગાહોં પર લેજાકર યે કરીશમા દીખલાના ચાહીયે, કે જીસસે ઉનકે દીલકો તસલ્લી હો–જાવે. ઔર બેજા સુખન અવલીયાઓંકી શાનમેં કેહના છોડ દેવે. ખુદાવંદ કરીમ ઉનકો હીદાયત નસીબ કરે, આમીન.

આપકા રૌઝા તાઅરીફકે કાબીલ હે, ઔર મુરાદ વાલોંકી મુરાદેં આપકે તુફેલસે ખુદાયે તઆલા બર લાતા હે. ઇસલીયે અગર ખુદા મનઝુર કરે, તો ઝુરૂર મીરાં સાહેબકી દરગાહકી ઝીયારત કરકે, સવાબ હાસીલ કરે, ઔર દીલી મકસુદભી પુરા કરે. ઇલાહી હમારે દીનદાર ભાઇઓંકો આપકી ઝીયારત નસીબ કર, ઔર અવલીયાઓંકી કરામાતોં પર અકીદા કાયેમ કરનેકી હીદાયત નસીબ કર, આમીન સુમ્મા આમીન.

ગઝલ.

અય મેરે દાતાર પ્યારે લે ખબર,
જાને હયદરકે દુલારે લે ખબર,
અલ્લાહ અલ્લાહ આપકા દરબાર કયા,
જાઉં મેં સદકે તુમ્હારે લે ખબર.
હઝરતે હસનેનકે તુમ લાલ હો,
ગૈસુલ આઝમકે પ્યારે લે ખબર.
ભાઇ સૈયદ અબુમીયાં કે હુઝુર,
નથ્થુ શાહ નાયેબ તુમ્હારે લે ખબર.
ખાદીમે દરગાહ ચેહ મીયાં મોહંમદ,
રોઝો શબ દરપે પુકારે લે ખબર.

ગઝલ.

મેરે મીરાંકી અબ મુઝપર ઇનાયત હોનેવાલી હૈ.
ફલક અબ બાઝ આ વર ન હીમાયત હોનેવાલી હૈ.
ન ઘબરાઓ ગરીબો બે-કસો લાચારો બીમારો,
દરે મીરાંસે તુમ સબકો બશારત હોનેવાલી હૈ.
સદક દીલસે પરહા જીસ શખ્સને કલેમા મોહંમદકા,
યકીનન ઉસકી મેહશરમેં શફાઅત હોનેવાલી હૈ.
મુઝે કયુંકર સતાઇંગે ફરીસ્તે કબ્રમેં આકર,
મેરે મીરાંકી વહાં પરભી હીફાઝત હોનેવાલી હૈ.

કટાયા કમ સીનીમેં સર ખુદાકી રાહ પર જાકર,
બતાઓ તો કીસીસે યે શુજાઅત હોનેવાલી હૈ.
સુખનવર મેરી સુનકર ઇસ મદેહ–ખાનીકો યું બોલે,
તરક્કી પર અસર તેરી ફસાહત હોનેવાલી હૈ.

ગઝલ.

ગુલે ગુલઝારે હીંદુસ્તાં, મેરે મીરાં વલી સરવર,
નશાંને પંજતન યઝદાં, મેરે મીરાં વલી સરવર.
તેરે રૌઝેકી જીનત દેખકર ઝાહીદભી કેહતે હૈં,
યેહી હૈ ગુલશને રીઝવાં, મેરે મીરાં વલી સરવર.
જીલાયા આનમેં મુરદા લબે–જાં બખ્શકે માનીંદ,
યેહી હૈ ઇસાયે દૌરાં, મેરે મીરાં વલી સરવર.
તેરી વોહ અબેરૂયે ખમદારકા એક વાર કર મુઝપર,
યેહી હૈ હસરતો અરમાં, મેરે મીરાં વલી સરવર,
તમન્ના હૈ યે કલીયર કી કરો પુરી કરો પુરી,
મીલે મુજકો દરે મીરાં, મેરે મીરાં વલી સરવર,

ગઝલ.

જરા સુનીયે અરઝ મેરીભી હૈ દાતાર થોડીસી,
દીખાદો અપને મુખડેકી ઝલક સરકાર થોડીસી,
અજબ હો લુત્ફ હર–સુ મૈં ફીરૂં મસ્તાના હાલતમેં,

જો હાસીલ હો મુઝે હુબ્બે શહે અબરાર થોડીસી.
નહીં મુશકીલ ઉનાવેકા મુઝે ફીર પહોંચના યારો,
અગર હો-જાવે યે કિસમત મેરી બેદાર થોડીસી.
મેં કેહતા હું જો જાતા હે ઉનાવેકી તરફ કોઇ,
અરઝ મેરીભી કરદેના વહાં ઝવ્વાર થોડીસી.
અસર ફુરકતમેં તેરી બન-ગયા દીવાના સૌદાઇ,
કરે મીરાંસે યે હાલત કોઇ ઇઝહાર થોડીસી.

ગઝલ.

ચલો અય મોમીનો દેખો મેરે દાતારકા સંદલ,
હેં લાઇ ધુમસે હુરેં મેરે સરદારકા સંદલ.
મુબારક આજકી શબ હે કહું ક્યા તુમસે અય યારો,
ભીજાયા અર્શસે હકને મેરે દીલદારકા સંદલ.
બના હે આજ વોહ દુલાહ હે જો આશીકે અલ્લાહ,
હે ઉસ મહબુબે હક્કાની સખી સરદારકા સંદલ.
તલબ કરલો જો ચાહો મુદ્દઆ હકસે તલબગારો,
કરેગા આરઝુ પુરી મેરે ગમખારકા સંદલ.
ખુદાકા શુક્ર કર દારા કે મઝમું હો-ગયા પુરા,
ચડહેગા હશ્ર તક ઇસ જા ગુલે ગુલઝારકા સંદલ.

ગઝલ.

કબસે દાતાર તેરે દર પર સદા દેતે હેં,
સદકા હસનેનકા તુમ કેહદો કે આ દેતે હેં.
વોહ સખી હેં મેરે દાતાર કે અલ્લાહ અલ્લાહ,
જો કોઇ ચાહે વોહી ઉસકો દીલા દેતે હેં.
ભુલતા હે જો કોઇ રાહ ખુદાકા બંદા,
ઉસકો ખુદ શાહ મેરે જાકે બતા દેતે હેં,
યે કરીશમા હે એક અદનાસા મેરે મીરાંકા,
કુમેકે કહતેહી વોહ મુરદોંકો જીલા દેતે હેં,
અબ તલક ઉનકી ખબર તુને ન-શી જાને જહાં,
લાખોં બીમાર તેરે દર પર સદા દેતે હેં.
તેરા વોહ રૌઝા હે દાતાર કે અલ્લાહ અલ્લાહ,
આકે કુફ્ફારભી યહાં સરકો ઝુકા દેતે હેં,
ઇસ અસર ખસ્તા જીગરકી ન ખબર લી દાતાર.
ન કહા યેહભી કે જા તુઝકો રઝા દેતે હેં.

ગઝલ.

મેં દર પર તુમ્હારે આન પડા, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા,
દીન રેન તડપતા હેગા જીયા, લો મોરી ખબર દાતાર પીયા.
સીમાબસા દીલ બેતાબ રહે, નતો ચેન રહે નતો ખાબ રહે,
સબ દોસ્ત હો દુશ્મન દાબ રહે, લો મરી ખબર દાતાર પીયા.

કભી સુખકી ન દેખી એક ઘડી, કયસી જાન બલામેં આન પડી,
રાહત ન મીલી હે મુઝકો જરી; લો મેરી ખબર દાતાર પીયા,
ફર્યાદ મેં જા જીસસે કીયા, કોઇ સુનતા નહીં મજબુર હુવા.
લાચાર હો આપસે કેહને લગા, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા,
મેરે હાલે ગરીબીપે કીજે નઝર, મુઝે સૈયદ અલી નહીં આતા સબર.
ગઈ હીરસો હવામેં ઉમ્ર ગુજર, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા.
મયે જામ જમાલકા હો નીઝામી, કરો શાહ પીલાકર સરવરે દીં,
તુ હે શાહ મેરા મેં ગુલામ કમીં, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા.
યાવરકો જમાલ દીખાઓ જરા, કરે નઝરે લુત્ફ બરાયે ખુદા,
લબે દીલસે હે યેહી રોજ સદા, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા.

ગઝલ.

મીરાં દાતાર પીયા બહરે ખુદા આજકી રાત,
જલવા અપના હમેં દીખલાદો જરા આજકી રાત.
મુદ્દતોંસે લીયે ફર્યાદ તેરે દર પર હમ,
બયઠે હેં અય શહા અબ સુનલો જરા આજકી રાત.
ગો ગુનાહગાર હેં લેકીન હમેં ઉમ્મીદ હે જરૂર,
અબ ટાલોગે હમારી સબ બલા આજકી રાત.
આપ ચાહેં તો હો હલ આનમેં મુશકીલ સબકી,
ઇસલીયે માંગતે હેં તુમસે દુઆ આજકી રાત.
સદકા હસનેનકા અબ અપને સવાલીકે તુફેલ,
કર અતા કલીયરકો અપની રઝા આજકી રાત.

ગઝલ.

અજબ દરબારે આલી હે મેરે દાતાર મીરાંકા.
મીલા કીસકો યે રત્બા હે મેરે દાતાર મીરાંકા.
સખી સરકાર હે સાહેબ ન કુછ શક ઇસમેં તુમ જાનો,
અતાયે ફયઝે મરતબા હે મેરે દાતાર મીરાંકા.
ન કુછ ગમ હે ઇસીયાંકા ન ગમ હે નારે દોજખકા,
વસીલા હે હમેં કાસીલ મેરે દાતાર મીરાંકા.
તમન્ના હે દીલી હાસીલ તો ફીર આઉં ઝીયારતકો,
ગુલામીમેં રહું યા રબ મેરે દાતાર મીરાંકા.
ખુદાકે ફઝલસે આતે હેં યહાં પીરો જવાં સારે,
હરએક મુશતાક આશીક હેં મેરે દાતાર મીરાંકા.

ગઝલ.

કયા શાન દેખો અપની મીરાં દીખા રહે હેં,
સબ હીંદુ ઓર મુસલમાં સરકો ઝુકા રહે હેં.
મજમા તો દેખો દરપર લાખોં સવાલી આકર,
હાલ અપની બે-કસીકા ઉનકો સુના રહે હેં.
યહાં આકે દંગ સબ હેં કયા રાઝ હે નીહાની,
કુમ કેહકે મેરે દાતાર મુરદે જીલા રહે હેં.
યે અદના એક કરીશમા મીરાં દીખા રહે હેં,
જીન ભુત ઓર બલા સબ જલજલકે જા રહે હેં.

દે દે અસરકો દાતાર એક જામ બે-ખુદીકા,
પી પીકે દરસે તેરે લાખોં હેં જા રહે હેં.

ગઝલ.

આસતાના છોડકર બે આશીયાં હોને લગે,
અય વલી દાતાર દરપર આપકે રોને લગે.
રાહે લિલ્લાહ લીજીયે અપને મોહીબ્બોંકી ખબર,
નકદે દીલ ઇન હાથોંસે હયહાત હમ ખોને લગે.
અર્જ બરાયે મુસતફા ફર્યાદ-રસ સૈયદ અલી,
દોસ્તભી દુશ્મન હુયે તુખમે બદી બોને લગે.
આહ બદનામીકા ધબ્બા લગ ગયા મીટતા નહીં.
મીલકે ગર અહબાબ સારે હશ્ર તક ધોને લગે.
કોઇ કેહતા હે જીનુની કોઇ કેહતા હે બે શરેઅ,
અબ હુયે બદનામ દાતા હોશ તક ખોને લગે.
આપકી ઇસ આતશે ઉલફતને ફુંકા તન બદન,
દેખકર હાલત મેરી પીરે મુગાં રોને લગે.
સીનયે સંદુકસે દીલકો નીકાલે હો મેરે,
બે-દીલોંકી આહ-મેં કયસા અસર હોને લગે.
મુરગે બિસમીલસા તડપતા રોજે શબ યાવર ગુલામ,
કીસ તરેહ આરામસે વોહ બે-ક્ષીકા સોને લગે.

ગઝલ.

એક આલમમેં યે શોહરત હો–ગઇ,
ઇસકો મીરાંસે મોહબ્બત હો–ગઇ.
જબસે મીરાંસે મોહબ્બત હો–ગઇ,
બન–ગયા સવદાઇ વહશત હો–ગઇ.
બે–કસો લાચાર દર પર દેખ–કર,
દેખને વાલોંકો હયરત હો–ગઇ.
જો પડા આકર દરે દાતાર પર,
ઉસકી બાલા સબસે કિસમત હો–ગઇ.
બનગયા પલમેં ગદાસે શાહ વોહ,
જીસપે મીરાંકી ઇનાયત હો–ગઇ.
સબ મુઝે દીવાના સવદાઇ કહેં,
તેરી ફુરકતમેં યે નૌબત હો–ગઇ.
હું ગુનાહ–ગાર ઇસલીયે યારો મુઝે,
દરપે મીરાંકે નદામત હો–ગઇ.
અબ તલક મેરી ખબર કુછભી ન લી,
મીરાં દર પર તેરે મુદ્દત હો ગઇ.
હે અસ્રર સદકા યે સબ દાતારકા,
તેરી જવલાં જો તબીયત હો–ગઇ.

દાદરા

મીરાં ખોલો ઘુંઘટીયા તુમ્હારી રે,
તુમ્હારે મુખડેપે જાઉં મેં વારી રે,
રૂપ્પી જો ખાબમેં મેરી તસવીરે માહતાબ,
શાને ખુદા મેં દેખકર બોલા હું બે-હિજાબ.
બીગડી બનગઇ મુકદર હમારી રે,
મીરાં ખોલો ઘુંઘટીયા તુમ્હારી રે.
સદકે મેં તેરી ઝુલ્ફ-કે હર તાર તાર પર,
કરતા હું દીનો ઇમાં મેરા આપકો નજર.
લે લો લે લો નજરીયા હમારીરે,
મીરાં ખોલો ઘુંઘટીયા તુમ્હારી રે.
રીઝવાંસે ના ગરઝ હૈ ના ગીલમાનો હુરસે,
ચાહતા હું દો જહાંમેં હીમાયત મેં આપસે.
મોહે ભા-ગઇ ચલનીયા તેહારીરે,
મીરાં ખોલો ઘુંઘટીયા તુમ્હારીરે.
કુલીયર દીલપે દાગ હૈં ઇસીયાંકે બે-હિસાબ,
ધુલવાને આપકે તઈ આયા હું બે-હિજાબ.
ધોદો ધોદો ગોદરીયા હમારી રે,
મીરાં ખોલો ઘુંઘટીયા તુમ્હારીરે.

ઠુમરી.

ધુમ બડી દરબારે મીરાં મીરાંકે દરપે દાતાકે દરપે.
ચૌ-તરફ કીલઆ હે બીચમેં રૌઝા ખીલ રહા ગુલઝાર—મીરાં.
નીસદીન પલછીન નૌબત બાજે આલા હે સબસે મઝાર—મીરાં.
દેસ બદેસસે આતે હેં સાઇલ દરપે ખુશીસે બે-શુમાર—મીરાં.
તુરબતમેં ફુલોંકા બારીશ બરસે ખુશબોસે હે મેહકાર—મીરાં.
એકલ બ્યાકુલ લોક હજારાં, કરતે હેં શોર પુકાર—મીરાં.
મારફે ફયેઝસે ખાલી નહીં કોઇ, સબકા વોહ હે ગમખાર—મીરાં.

તરઝે નાટક.

યા પીર આસમાને વીલાયતકે આફતાબ,
દાતાર લા-જવાબ,
મેં હું ફંસા ખરાબીયે દુન્યામેં બે-હિસાબ,
કર દીજે ઇંતેખાબ.
બયઠા હું દરપે આપકે યા શાહ આઇયે,
ચેહરા દીખાઇયે,
મુદ્દતસે મુંતેઝીર હું મેં દીદારકા જનાબ,
સૈયદ અલીકી મીરાં વલી કીજીયે મદદ.
હરએક બલા હો રદ,
ડાકન ચુડેલ ભુત પલીદો-પે હો અઝાબ,
દીજે જલા શિતાબ.

તર્ઝ—મઝા દેતે હેં કયા યાર.

મોરી નૈયા કરદે પાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર,
પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
આયા હું તેરે દરબાર હાથ જોડકે મેં સરકાર,
તેરે રોઝેપે બલહાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
તેરી ભવેં હેં કયા ખમદાર, તેરી ચીતવન હે તલવાર.
ઉઠાવે નાઝ તેરા જબ્બાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર,
મેં ડુબતા હું મુજધાર, પ્યારે સૈયદઅલી દાતાર.
તુહી દે મુઝે આધાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
આહા કયસી તેરી સરકાર, સેંકડો આતે હેં બીમાર,
હરદમ કેહતે હેં યેહી પુકાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
કીસકો જીનને કીયા બેઝાર, કોઇ ભુતોંસે હે લાચાર,
બલાયેં કેહતી યેહી પુકાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
હસનેનકે તુમ દીલદાર, ઓર નબીકા તુમપર પ્યાર,
કહે શેર ખુદાકા પુકાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
એક ગરીબ હું લાચાર, મુજાવીર તેરા ખીદમતગાર,
વલીમીયાં સગે દરબાર, પ્યારે સયદ અલી દાતાર.

તર્ઝે—નાટક.

મોરે મન ધન ધન સૈયદ અલી બસ ગયે,
જીસકે દરસન બીન સુન સુન લાખોં રાજન હેં તરસ ગયે—મોરે મન.
કરમકી જાપે રાખી નજરીયા, મેહરકે બાદલ વાપે બરસ ગયે.
નગર નગર બજા દુલેહકા ડંકા, આકે ઉનાવેમેં બસ ગયે—મોરે મન.

તર્જે—નાટક.

ચલો ચલો સખી સબ મીલ દાતાર પર જાયેં,
શીસ નવાયેં દરશન પાયેં, મેહર કરે કીરતાર—ચલો.
નરગીસ સોસન ચંપા ચમેલી મોગરા કેવડા લાયેં,
દાઉદી મોતીયા સેવતી ગુલાબકો ગુંથકે સેહરા બનાયેં.
ફુલકી ચાદર સાથ લે આયેં, ઓર ચડહાયેં મકસદ પાયેં.
અય નસીમે બહાર, હાં અય નસીમે બહાર—ચલો.
સૈયદ અલી મોહે દીદ બતાયેં, પાસ બુલાવેં નયે મીલાયેં,
જાન કરૂં બલહાર હાં જાન કરૂં બલહાર—ચલો.
યાવર કમતર કેહતા હે રોકર, રોતોંકો આપ હંસાયેં,
તીશના આખે વિસાલ હું, દાતા મેહરસે મુજકો બુલાયેં.

તર્જ—અજી છોડોજી હાથ.

ચલો દેખો મઝાર મારે દાતાકા યાર,
વાંપે બની કયસી બહાર, વાહ વાહ વાહ.
સુરકો અંબર મેહકાર, ચડે ફુલોંકે હાર,
પીલા કયસા ગુલઝાર, અજી વાહ વાહ વાહ.
કીતને ઉમ્મીદ-વાર, કરે હરદમ પુકાર,
સુનો મીરાં દાતાર, જરા વાહ વાહ વાહ.
કરો મકસદ બરાર, નહીં દીલકો કરાર,
તાકે પાવેં કરાર, હમેં વાહ વાહ વાહ.

જીસે નાહો કરાર, જાઓ મીરાં દાતાર,
હોગા બેડા તો પાર, અજી વાહ વાહ વાહ.
પડે ભુતોંકો માર, કરે જીમાત પુકાર,
રજા દેદો દાતાર, હમેં વાહ વાહ વાહ.
બડે ઝાલીમ સરદાર, ભુત જીન્નોંકે યાર,
કહે હો–ગયે લાચાર, હમેં વાહ વાહ વાહ.
કહીં લાખોં હજાર, ચલે આવે દરબાર,
ખુશી હો બે–શુમાર, જાયે વાહ વાહ વાહ.
ખુલા ફૂયઝી બાઝાર, કયસી દેતા બાહાર,
દેખો હોકે હુશીયાર, જરી વાહ વાહ વાહ.

તર્ઝ–નઝર આ ગયો બાલમ.

નઝર આ–ગયો મારાં મોરે સપના
મોરે સપના પીયા મોરે સપના—નઝર.
વોહ ઝુલ્ફ નાગની જયસે તુમ્હારે.
મોહે ડસ ગઇ ડસ ગઇ મોરે સપના—નઝર.
વોહ મસ્ત આંખેં ગઝબ નઝારા,
મોહે તીર લગા ગયે મોરે સપના—નઝર.
તોરે ગાલ ગુલાબી લબોંપે લાલી,
મોહે આગ લગા ગયે પ્યારે સપના—નઝર.
કયસી દીની બશારત બશારત શાહકો,
જયસે—માહે દો હકતા પ્યારે સપના—નઝર.

તર્જ—મન માયાનાં કરનારા રે.

સૈયદ અલી દરશન દો વહાલા,
ઉભી રહી હું કરૂં છું કાલાવાલા—સૈયદ અલી.
મેં તો—રે માંગી તમ પાસે રે કાયા,
લાગી છે તારા મુખડાની માયા,
અમર રહ્યા છો રાસ્તી માંના જાયા—સૈયદ અલી.
સૈયદ દુલા લાગો છો પ્યારા,
ઘડી એક ન મેલું હું ન્યારા,
છો જીરે મારા પ્રાણ થકી પ્યારા—સૈયદ અલી.
સૈયદ-મીયાં અબુ-મુમીયાંનાં છો વીરા.
હમઝારે શહીદ મામા છે તમારા,
વજીર નથ્થુ શહીદ બહુ સારા—સૈયદ અલી.
વહાલારે તારા સેહરાની છબ ન્યારી,
કાંકણુ ઉપર હું જાઉં વારી વારી,
વહાલારે તારી લટ છે ઘુંઘર-વારી—સૈયદ અલી.
દામારે બાઇ માતાએ ધવડાવ્યા,
રત્ન જડીત પાલણે પોઢાડયા,
હુરાંરે પરીયાંએ હાલરડાં ગાયા—સૈયદ અલી.
વાહલારે તારી દરગાહ બહુ સાજે,
સવારે સાંજે ચોઘડીઆં વાગે,
તેતો રે સુણી ભુત બલા ભાગે—સૈયદ અલી.
શોભે છે સોનાં ચાંદીનાં કઠેરા,
ઝુમ્મર અને હાંડીનાં ઝમકારા,
ભટકે છે ચંદા સુરજ ને તારા—સૈયદ અલી.
મૌલુદો ને કુરઆનનાં રસીયા,
સુણી સુણી મગન થઇ હસીયા,
નંદ કુંવરના રદયમાં વસીયા—સૈયદ અલી.

તર્ઝ—પુરા થયો છે ખેલ.

આવો મીરાં દાતાર, સજ્જનો આવો મીરાં દાતાર.
ચાર બાજુએ ચોસઠ મેહરાબો, રેહવા કાજે સુખકાર—આવો.
લાખો હજાર જ્યાં દર્દી આવીને સાજાં થાય નીરધાર—આવો.
આસ વિનાનાં બિકટ દર્દોનો, પલમાં થાશે સંહાર—આવો.
મંતર તંતર જંતર જાદુ, થાશે બળીને સૌ પાર—આવો,
પૈસા વિનાનો લાભ લેવા ચુકશો નહીં લગાર—આવો.
ખુદા તાલાએ ભલે સરજ્યા, દુઃખ ભંજન દાતાર—આવો.
ઉંઝા સ્ટેશન ગામ કિનાવે, છે દાતારનો દરબાર—આવો.
આદીમ મોહંમદ શીશ નમાવી, વિનવે વારંવાર—આવો.

તર્ઝ—જાજારે શું રીસાયે રસીલી.

દાતાર શું ટવલાવે રસીલા તારો ચેહરો જોવા દે.
ચંદ્ર વદન તારા મુખડા પર વારી વારી કરવા દે,
પોપટ પુરો જઈ ફસાણો, પીંજરની માંહે,
કહું કર જોડી તને સીસ નમાવી, મને છુટો ફરવા દે.
માછલી બીચારી ટળવળ કરતી પૃથ્વીની માંહે,
સુન વિનતી મારી ઉર ધરી જળમાં તરવા દે.
બુલ બુલ ઉડી ઉડી ફરતું તમારા બાગની માંહે,
હવે તુજ સેવક પર મેહર કરી, બાગમાં વસવા દે.

એક મને આધાર તમારો જગતની માંહે,
દુર કરી મને દુખના ઘરથી સુખમાં વસવા દે.
આરતી તારી મેં મન ધારી રહદયની માંહે,
હવે ઝટપટ મુજને બોલાવી, દરશન કરવા દે.

તર્ઝ—સાંભળને માતુ મારી.

તમે સાચા સૈયદ સુખકારી. મીરાં જાઉં હું તમપર વારી.
ભલે ગામ ઉનાવે વસીયા, દુઃખી જનોનાં સુખડાં હસીયા,
છો દુખ ભંજન સુખકારી, મીરાં જાઉં હું તમપર વારી.
તારી દરગાહ બની ગુલજારી, શોભે સોનાં ચાંદીની જારી.
દેખી સુખ પામે આજારી, મીરાં જાઉં હું તમપર વારી.
આવે દરશન કરવા નરનારી, લાવે માનતા ભારી ભારી,
નીત મેળો તમારો જારી. મીરાં જાઉં હું તમપર વારી.
જાદુ જીનો બળી પોકારે, નથી રહેતું મીરાં હમારે.
એવી અજબ કરામત ભારી, મીરાં જાઉં હું તમપર વારી,
નીત હીંદુ મુસલમાન આવે, શીશ નમી નમી પોકારે.
દાતા લોને ખબર હમારી, મીરાં જાઉં હું તમપર વારી,
મને લાગી છે સુખની માયા, દો દર્શન રાસ્તી જાયા.
મોહંમદ મીયાં કહે પોકારી, મીરાં જાઉં હું તમપર વારી.

તમામ શુદ.